

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔-๕/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑

วันที่ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

ศาลจังหวัดพญาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๖ และที่ ๗ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามหนังสือส่งคำโต้แย้งและเอกสารประกอบ จำเลยทั้งสองเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ ประกอบมาตรา ๒๖ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน การจำกัดสิทธิตามมาตรา ๔๔ นี้ได้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องพิจารณาประกอบมาตรา ๒๖ กล่าวคือ ต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน เท่าที่จำเป็นและต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดจะรับผิดชอบเพียงเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือเท่านั้น แต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ กำหนดให้บุคคลอาจต้องร่วมรับผิดชอบกับบริษัทเนื่องจากตนถือหุ้นในบริษัทอันเป็นความรับผิดชอบส่วนลงหุ้นของตน โดยโจทก์ไม่ถูกจำกัดให้ฟ้องผู้ถือหุ้นได้เฉพาะเงินเท่าที่ผู้ถือหุ้นยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นหรือไม่เกินมูลค่าหุ้นเท่านั้น นอกจากนี้ มาตรา ๔๔ ยังได้กำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นการกระทำของบริษัท ถือเป็นการกระทบสิทธิในการถือครองทรัพย์สินโดยตรงและเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ถือหุ้นเกินสมควรแก่เหตุ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สิทธิผู้ถือหุ้นเพียงการตรวจดูรายงานการประชุมกรรมการและรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจึงมีโอกาส

เข้าถึงข้อมูลได้อย่างจำกัด แม้ข้อมูลบางอย่างจะขอจากบริษัทได้ แต่ผู้ถือหุ้นก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิในการบริหารบริษัทโดยตรงเช่นเดียวกับกรรมการบริษัท และแม้ผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิลงมติแต่งตั้งกรรมการได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงสิทธิในการบริหารบริษัททางอ้อมเท่านั้น

ความเห็น

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายที่สามารถพิจารณาได้จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งระบุว่า “โดยที่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น ...” จึงเห็นได้ว่าเหตุผลในการร่างกฎหมายนี้เกิดจากการที่ผู้บริโภคประสบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น กระบวนการพิจารณาที่ล่าช้า ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ไม่ได้อยู่ในความรู้เห็นของตน

ส่วนอำนาจศาลในการพิพากษาให้หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลร่วมรับผิดชอบในหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งนั้น เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเป็นนิติบุคคลขึ้นประกอบธุรกิจในปัจจุบันจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายได้ง่าย แต่ระบบการควบคุมนิติบุคคลที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจกลับไม่เข้มแข็ง รัดกุม เพียงพอที่จะควบคุมดูแลนิติบุคคลผู้ประกอบธุรกิจให้ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริตได้ ที่ผ่านมามีในอดีตรัฐบาลจำนวนมากที่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อนำคดีมาสู่ศาลฟ้องร้องจนกระทั่งชนะคดี แต่ผู้บริโภคไม่สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ เนื่องจาก

ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นได้ตั้งขึ้นมาด้วยเจตนาหลอกลวง นออลผู้บริ โภคมาตั้งแต่ต้น จึงเป็นที่มาของหลักการตามมาตรา ๔๔ ที่กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะพิพากษาหรือมีคำสั่งให้กลุ่มบุคคลที่เชิด นิติบุคคลขึ้นเพื่อแสวงหาประโยชน์จากผู้บริ โภคโดยมิชอบต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลซึ่งเป็น ผู้ประกอบธุรกิจได้

การที่จำเลยที่ ๖ และที่ ๗ โต้แย้งว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หุ้นส่วนต้อง ร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลและต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็น เป็นการจำกัดสิทธิในการถือ ครองหุ้นของตนโดยตรง เพราะจำเลยทั้งสองไม่ใช่ผู้มีอำนาจบริหารบริษัท แต่จำเลยทั้งสองกลับต้องรับผิดชอบ ในหนี้ของบริษัทเกินส่วนลงหุ้นของตนนั้น เห็นว่า มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติให้ ผู้ถือหุ้นต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลซึ่งผู้ถือหุ้นอาจพิสูจน์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบได้หากตนไม่ได้รู้เห็น ในการกระทำของบริษัทเท่านั้น แต่บทบัญญัติใดจะเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้ ต้องเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะกีดกันชัดขวางหรือปฏิเสธการกระทำที่อยู่ภายในขอบเขตที่ได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญของบุคคล และต้องก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อตัวทรัพย์สินของบุคคลอีกด้วย เช่น การเข้าไปใน ทรัพย์สินของบุคคล การยึด การอายัด การจัดการ หรือการจำหน่ายทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น แม้สิทธิ ในการถือหุ้นของจำเลยทั้งสองจะเป็นสิทธิในทรัพย์สินที่รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครอง แต่บทบัญญัติ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ “... ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุม การดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินของนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้ มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริ โภคด้วย เว้นแต่ผู้นั้น จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความดังกล่าว ...” ไม่มีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดขอบเขต แห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของจำเลยทั้งสอง เพราะการต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคล และต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นไม่ใช่การกีดกันชัดขวางหรือปฏิเสธอำนาจในการ ถือครองหุ้นของจำเลยทั้งสอง หรือเป็นการจำกัดอำนาจในการถือครองหุ้นของจำเลยทั้งสองให้ลดน้อย ถอยลงไป สิทธิในการถือหุ้นของจำเลยมีอยู่อย่างไรก็ยังคงมีอยู่อย่างนั้น บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งจึงไม่ใช่บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินแต่ประการใด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงไม่ใช่บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

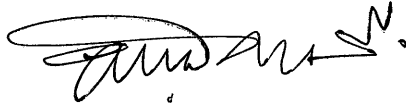
ข้อโต้แย้งที่ว่าบทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ หรือไม่

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในการดำเนินคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริโภคหรือบริการ ซึ่งคู่ความแต่ละฝ่ายมีอำนาจในการต่อรองไม่เท่าเทียมกัน จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคดีขึ้นใหม่ แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อใช้กับคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะ และหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัท เพื่อไม่ให้บุคคลธรรมดาอาศัยสถานะความเป็นนิติบุคคลเป็นหุ่นเชิดหรือเครื่องกำบังในการกระทำความผิดหรือใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อปิดบังบุคคลที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง และไม่ใช้ทุกกรณีที่บุคคลธรรมดาจะต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคล เพราะบุคคลธรรมดาที่จะต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลได้จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่า นิติบุคคลถูกจัดตั้งหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภคหรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลเท่านั้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวยังมีสิทธิพิสูจน์ต่อผู้ได้ว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกด้วย อีกทั้งเนื่องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๔๔ เป็นอำนาจพิเศษของศาลในการพิพากษา ศาลจึงใช้อำนาจตามมาตรา นี้ด้วยความระมัดระวัง ประกอบกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๘ ให้ศาลมีอำนาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีช่วยเหลือศาลในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และทำความเข้าใจประกอบพิจารณาเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรัดกุมและรอบคอบ ทั้งข้อเท็จจริงปรากฏว่าในคดีนี้นิติบุคคลถูกฟ้องเป็นจำนวนที่ ๑ และจำนวนทั้งสองถูกฟ้องเป็นจำนวนที่ ๒ และที่ ๓ จำนวนทั้งสองจึงได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนและของนิติบุคคลตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งเป็นผลดีกับจำนวนทั้งสองมากกว่าที่จะให้ศาลใช้อำนาจตามมาตรา ๔๔ เพื่อพิพากษาให้จำนวนทั้งสองต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคลโดยจำนวนมีสิทธิพิสูจน์เพียงตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น

จึงเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งเป็นกฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีความเหมาะสมเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาในคดีผู้บริโภคสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ การใช้บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งเป็นกรณีจำเป็น เนื่องจากศาลจำต้องใช้เครื่องมือดังกล่าวเพื่อไม่ให้บุคคลธรรมดาอาศัยสถานะความเป็นนิติบุคคลเป็นหุ่นเชิด หรือเครื่องกำบังในการกระทำความผิดหรือใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อปิดบังบุคคลที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีความสามารถในการต่อสู้คดีน้อยกว่านิติบุคคล และการใช้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลน้อยที่สุด เนื่องจากผู้ถือหุ้นจะร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลได้ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่านิติบุคคลถูกจัดตั้งหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวง

ผู้บริโภครวมหรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลเท่านั้น และผู้ถือหุ้นยังมีสิทธิสืบพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ประกอบกับศาลจะใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวได้จะต้องเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบ และระมัดระวังเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของบุคคลผู้สุจริต อีกทั้งภาระหน้าที่ในการต่อสู้คดีหรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ย่อมเป็นภาระหน้าที่ของบุคคลผู้สุจริตทุกคนที่ต้องรับภาระดังกล่าวหากต้องถูกฟ้องหรือดำเนินคดี บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง จึงไม่เป็นการเพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งจึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมและไม่ใช้การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่ามาตรา ๔๔ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่ใช่บทบัญญัติที่ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

(นายอุดมศักดิ์ นิติมন্ত্রী)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ